

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ РЕСПУБЛІКА БІЛОРУСЬ

Для Республіки Білорусь, яка є країною з відкритою економікою, особливе значення має участь у міжнародному поділі праці та світовій торгівлі. Структура експорту Республіки Білорусь за основними товарними групами показує, що зростання експорту товарів забезпечувався за рахунок мінеральних продуктів (на 122,1%), продукції хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (127,2%), недорогоцінних металів (на 117,5%) (таблиця 1).

Таблиця 1

Структура експорту Республіки Білорусь в розрізі основних груп товарів в 2017-2018 р.

Товарні групи	2017 р.		2018 р.		Темпи зростання, %
	Млн. долл. США	Частка, %	Млн. долл. США	Частка, %	
Експорт товарів (в цінах ФОБ), всього	29240	100	33726,1	100	115,3
Мінеральні продукти	7160,8	24,5	8746,5	25,9	122,1
Продовольчі товари та сільськогосподарська сировина	4904,3	16,8	5172,7	15,3	105,5
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	3631,9	12,4	4618,3	13,7	127,2
Машини та обладнання	2438,4	8,3	2442,4	7,2	100,2
Транспортний засіб	2532,4	8,7	2784,7	8,3	110,0
Недорогоцінні метали	2056,9	7,0	2416,6	7,2	117,5
Пластмаси та вироби з них	1405,8	4,8	1457,4	4,3	103,7
Текстиль та Текстильні вироби	1197,6	4,1	1304,3	3,9	108,9
Інший	3911,9	13,4	4783,7	14,2	122,3

Примітка – Джерело: власна розробка на основі [1]

Аналіз експорту за видами товарів, що охоплюють 49,5% усього товарного експорту, показав, що в групі мінеральних продуктів невеликий приріст експорту мав місце з калійним добривам – 20,3%, зниженим молоком і вершків – 15,5% (таблиця 2).

Збільшення експорту в розрізі найважливіших видів товарів спостерігалось щодо товарів інвестиційного призначення: нафта – 33,5%, прудки з заліза або нелегованої сталі – 43,9%, лісоматеріали розпиляні або розколоти уздовж – 64,8%. Таким чином, збільшення експорту спостерігалось за товарами найважливіших галузей обробної промисловості та сільськогосподарського виробництва-галузям експортної спеціалізації національної економіки.

Експорт основних видів товарів Республіки Білорусь в 2017-2018 рр.

Види товарів	2017 р.		2018 р.		Темпи зростання, %
	Млн. долл. США	Частка, %	Млн. долл. США	Частка, %	
Нафтопродукт	5305,7	18,1	6488,2	19,2	22,3
Добрива калійні	2260,6	7,7	2719,8	8,1	20,3
Моторні транспортні засоби для перевезення вантажів	1028,2	3,5	1296,9	3,8	26,1
Сири і сир	798,5	2,7	811,4	2,4	1,6
Нафта	606,6	2,1	809,9	2,4	33,5
Трактор	612,5	2,1	583,1	1,7	-4,8
Лісоматеріали розпиляні або розколоті вздовж	272,4	0,9	449,0	1,3	64,8
Меблі інша і її частини	366,2	1,3	404,5	1,2	10,5
Вершкове масла та інші жири і масла, виготовлені з молока; молочні пасти	431,7	1,5	403,4	1,2	-2,5
Молоко і вершки	476,1	1,6	402,1	1,2	-15,5
Прудки з заліза або нелегованої сталі	275,4	0,9	396,2	1,2	43,9
М'ясо великої рогатої худоби, свіже або охолоджене	355,6	1,2	381,5	1,1	7,3
Частини та приладдя моторних транспортних засобів	311,4	1,1	352,0	1,0	13
Гази нафтові і вуглеводні газоподібні інші	269,9	0,9	319,2	0,9	18,3
Плити деревно-стружкові	308,9	1,1	313,0	0,9	1,3
Шини та покришки пневматичні гумові нові	267,3	0,9	295,3	0,9	10,5
Добрива мінеральні або хімічні, що містять два або три поживних елемента азот, фосфор і калій; добрива інші	237,7	0,8	285,7	0,8	20,2
Разом по виділених групах	1484,7	48,5	6711,2	49,5	17,8

Примітка – Джерело: власна розробка на основі [1]

У торгівлі послугами експорт в 2018 року виріс на 11,2%, імпорт – на 12,5% в порівнянні з 2017 р., сальдо торгівлі збільшилося на 9,2% . Скорочення позитивного впливу торгівлі послугами на чистий експорт пояснюється динамікою видової структури експорту та імпорту послуг (таблиця 3).

Зростання експорту послуг визначається зростанням телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг (127,2%), на частку яких припадає 21,2%, а також зростанням експорту транспортних послуг (їх частка становить 41,1%), відносно невеликим зниження будівельних послуг на 8,5%. У свою чергу, зростання імпорту послуг, характерний для даного періоду, визначався зростанням імпорту за такими позиціями як: транспортні послуги – 114,5% (частка в імпорті – 33%), телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги – 121,2% (частка – 5,5%), будівництво – 114,7% (частка -9%).

Видова структура експорту та імпорту послуг в 2017-2018 рр.

Види послуг	2017 р.		2018 р.		Темпи зростання, %
	Млн. долл.	Частка, %	Млн. долл.	Частка, %	
Експорт-всього	7839,3	100	8720,8	100	111,2
Транспортні послуги	3454,3	44,1	3845,7	44,1	111,3
Будівництво	897,1	11,4	820,5	9,4	91,5
Поїздка	800,9	10,2	870,5	10,0	108,7
Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги	1456,4	18,6	1853,0	21,2	127,2
Послуги з обробки матеріальних ресурсів, що належать іншим сторонам	172,8	2,2	183,2	2,1	106,0
Послуги з ремонту і технічного обслуговування	321,0	4,1	291,8	3,3	90,6
Разом	7103,1	90,6	7864,7	90,1	635,3
Імпорт-всього	4777,5	100	5375,7	100	112,5
Транспортні послуги	1550,4	32,5	1774,7	33,0	114,5
Будівництво	890,9	18,6	1022,2	19,0	114,7
Поїздка	983,1	20,6	1077,8	20,0	109,6
Фінансові послуги	268,1	5,6	282,1	5,2	105,2
Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги	242,5	5,1	293,9	5,5	121,2
Плата за користування інтелектуальною власністю	157,1	3,3	177,3	3,3	112,9
Послуги з ремонту і технічного обслуговування	137,9	2,9	125,9	2,3	91,3
Послуги приватним особам у сфері культури і відпочинку	27,9	0,6	29,1	0,5	104,3
Разом	3274,8	89,2	4783	88,8	873,7

Примітка – Джерело: власна розробка на основі [1]

Аналіз географічної структури торгівлі дозволяє виявити основних торгових партнерів і залежність зовнішньої торгівлі і чистого експорту від розподілу зовнішнього і внутрішнього попиту. У географічній структурі товарного експорту домінує значення має ринок Російської Федерації. На частку Росії припадає 25,1% експорту товарів України – 3,2 і Казахстану – 1,1%. У цілому для країн ЄАЕС становить 26,4% і 30,8% країн СНД, а в частці країн поза СНД у розмірі 69,2: провідне місце належить країнам ЄС – 45,1%).

У структурі імпорту Республіки Білорусь на частку РФ припадає 33,2%, України - 4,9%, Казахстану - 1%. На країни ЄАЕС припадає 34,3%, на країни поза СНД - 60,3%, у тому числі ЄС - 38,7%.

Підвищення результативності зовнішньої торгівлі Республіки Білорусь передбачає істотну трансформацію експортно-імпортних потоків на основі структурної перебудови національної економіки.

В даний час для Республіки Білорусь актуальною є географічна, товарна і технологічна диверсифікація експорту. Національною програмою підтримки та розвитку експорту на 2016-2020 рр. поставлено завдання забезпечення поступового досягнення до 2020 р. рівного (1/3 - 1/3 - 1/3) розподілу поставок на ринки країн ЄАЕС, ЄС та інших держав, у тому числі так званих країн «далекого дуги», розташованих в Азії, Африці, Латинській Америці [2].

Зазначимо, що недостатньо високий рівень технологічності вітчизняних виробництв, безумовно, негативно позначається на загальному стані зовнішньої торгівлі, знижує конкурентоспроможність білоруської продукції, що не сприяє її просуванню на зовнішні ринки. В

результаті стійко протягом багатьох років формувалося негативне сальдо зовнішньоторговельного обороту. Пріоритетними повинні стати експортоорієнтовані організації, які використовують досягнення науки і техніки, що відносяться до V і VI технологічних укладів.

Необхідно активно освоювати нові інформаційно-комунікаційні технології в торгівлі в протиположному до традиційного способу реалізації продукції на зовнішніх ринках. Потрібно створення ринкових інститутів з залученням висококваліфікованих фахівців, які отримали підготовку в аналогічних зарубіжних фірмах, для підтримки і розширення експорту, сприяння пошуку ринків збуту, розробки стратегії виходу на зовнішні ринки, випуску і просування нової продукції. Таким чином, підвищення ефективності зовнішньої торгівлі є однією з ключових цілей Республіки Білорусь.

Список джерел:

1. *Платіжний баланс, міжнародна інвестиційна позиція і валовий зовнішній борг Республіки Білорусь за 2019 р. Попередні дані: Інформаційно-аналітичний збірник/Національний банк Республіки Білорусь [Електронний ресурс]. - 2019. - Режим доступу: <http://www.nbrb.by/statistics/BalPay/>. - Дата доступу: 20.03.2019.*

2. *Національна програма підтримки та розвитку експорту Республіки Білорусь на 2016-2020 рр. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.government.by/upload/docs> (дата звернення: 23.01.2019).*